כאנשים שאיבדו צלם־אנוש. בכתבה המלאה הם נראים כחיות־טרף משתוללות.

עכשיו מסתבר כי חיילים אלה הם בני־טובים, ולפחות אחד מהם הוא חבר־קיבוץ.

זה נורא. נורא עוד יותר שהוריהם מצדיקים את מעשיהם. אין הם נוהגים רק כהורים, המתייצבים בשעת־מיבחן לימין יקיריהם בטוב וברע. זה טיבעי. אלא שהם יוצאים להגנת המעשה עצמו, מצדיקים אותו בפה מלא, ואף חוזרים על הסיסמה המחרידה — המעוררת בזיכרון כולנו זיכרונות נוראים — „הם מילאו רק פקודות!"

אם הם מילאו פקודות, הם מילאו פקודות בלתי־חוקיות בעליל, ואין הדבר גורע במאומה מאשמתם. אך עצם האמונה כי מעשה־נבלה סאדיסטי זה הוא בגדר מילוי־חובה מגבירה את אשמת מפקדיהם.

יכולים קציני צה"ל להתרוצץ עכשיו ולהעמיד פנים כאילו הם מזועזעים. עובדה היא שמעשה זה אינו חריג בין המעשים החריגים. הדברים האלה קרו וקורים מדי יום, בצורה זו או אחרת. היה מותר לחיילים לחשוב כי זוהי כוונת מפקדיהם, עד הרמטכ"ל ושר־הביטחון, ועד בכלל.

כל בעיטה בראשו של קורבן שוכב כאילו נבעטה עליידי אלוף־הפיקוד הנרעש עכשיו. וכל מהלומה בעציר כבול כדי לשבור עצם — כאילו נהלמה בידי הרמטכ"ל. וכל מכה כאילו הוכתה עליידי יצחק רבין בכבודו ובעצמו.

„אינני מכירה את הבן שלי," התייפתה אחת האמהות. היא אומרת שצה"ל שינה אותו, שלקח בן טוב ונורמלי והפך אותו לסאדיסט.

היתכן האשמה חמורה יותר?

● סאדיסט בכל כיתה

מה פירוש הדבר למעשה? מה זה אומר לגבי עתיד צה"ל? צה"ל הוא צבא מגוייס. הוא מקיף את כל שכבות־הציבור. מגוייסים צעירים חכמים וטיפשים, אלימים ורכי־לבב, שומרי־חוק ופורעי־חוק, בני העולם העליון ובני העולם התחתון. כולם.

כמו כל צבא בעולם מגיים צה"ל גם מופרעים, אם מופרעותם אינה מגיעה לדרגה מסויימת. הוא מגיים גם סאדיסטים.

על־סמך התבוננות אישית אני מעז לאמור, באופן כוללני, שבכל כיתה ממוצעת של צה"ל יש סאדיסט אחד ואיש־מוסר מובהק אחד, ויש כמה בחורים טובים ורגילים, שהם לא זה ולא זה, אך שניתן להשפיע עליהם לכאן ולכאן.

ועוד מסקנה מניסיון אישי: כמעט לעולם אין הסאדיסטים מצטיינים בקרב. הגיבורים האמיתיים שראיתי בקרבות היו בדרך כלל אנשים שקטים, לא שווציריים, שאינם בולטים כל־כך בחיי־היחידה בשעת רגיעה. הם מתגלים לפתע כאנשי־מופת כאשר יש לבצע מעשה־גבורה, להציל חבר נטוש, להסתער על עמדה מבוצרת, לבצע משימת־התאבדות. נדמה לי שכל חייל קרבי מנוסה יאשר מסקנה זו.

צבא טוב, שיש בו מנהיגות מלמעלה עד למטה, מן הרמטכ"ל ועד המ־כ"ם, הוא הצבא שבו החיילים הטובים האלה הם המשמשים דוגמה לאחרים, הם המעוררים את הרצון לחיקוי. הסאדיסטים נשארים בצד. רוח־הכיתה וסמכותו המוסרית של המפקד מונעים מהם להפוך לפושעי־מילחמה.

כאשר קורה ההיפך, כאשר הסאדיסט „נותן את הטון", כאשר הוא הגיבור בעיני החברה, כאשר המפקדים מעודדים אותו, זוהי התחלת ההתמוטטות של כל צבא. צבא כזה חדל, בהדרגה, מלהיות צבא קרבי מעולה. הוא הופך אספסוף חמוש.

מי שמסר את הפקודה הפושעית לרסק עצמות ולבצע מעשים אחרים, עד כדי רצח, ביצע פשע משולש: לא רק כלפי הקורבנות, ולא רק כלפי חיילי צה"ל ומישפחותיהם, אלא גם כלפי היכולת הקרבית של צה"ל.

הוא קרא דרור ליצרים האפלים ביותר של הסאדיסטים. הוא הפך אותם לגיבורי צה"ל. הוא גורם לאחרים לחקות אותם, ולהיות כמותם.

אני משוכנע כי גם ברגע זה יש בכל כיתה של צה"ל רבים וטובים הבוחלים בפקודות, ושאינם מלאים אותן. חייל רגיל פשוט נמוג מלהשתתף בפשע, מבלי לסרב פקודה בפירוש.

אבל ברור, על פי ההתרחשויות עצמן, כי את הטון נותנים עתה ביחידות האנשים הנהנים לירות, להכות, לרסק עצמות, להתעלל.

וייאמר הדבר בפירוש: אלה הם הפחדנים.

קשה להעלות על הדעת מעשה פחדני יותר מאשר לתקוף — המישה חיילים חסונים — נער בלתי־חמוש בודד, להכותו עד נפילתו, לבעוט בנעליים מסומרות בראשו, ולהמשיך ולהכותו עד לשבירת עצמותיו. שלא לדבר על יירייה ברם קר בקבוצת־מפגינים ממרחק של חמישים מטרים, או הריגת „מסית" בדם קר ברובה־צלפים, או בקבורת אנשים חיים.

מי שקרא דרור ליצרים של חיילים כאלה, קבע נורמות של פחדנות. של חוסר־אנושיות. ברוטאליזציה ודה־הומאניזציה.

נורמות אלה אינן משחיתות רק את האדם, המגיע לצה"ל בגיל 18, גיל עיצוב האישיות, גיל שבו בכל העולם נפתחת נפשו של הצעיר לערכים, לאידיאלים.

נורמות אלה משחיתות גם את הצבא בתור שכזה. כי שום צבא אינו מסוגל להוות כוח לוחם יעיל כאשר שולטות בו נורמות כאלה.

● התבוסה של מחר

אין זה מיקרה שבצבא המודרני המילה „מוראל" משמשת לציון שני דברים שונים־לכאורה.

מוראל פירושו מוסר. מוראל פירושו גם רוח־הצבא, רוח־החיילים, כושרם הקרבי הנפשי. השימוש הזה מרמז על כך שבחיי הצבא, אין הבדל בין שני הדברים . הם חופפים.

מוסר־המילחמה המודרני, שהחל מתפתח לפני 350 שנה (הוגו

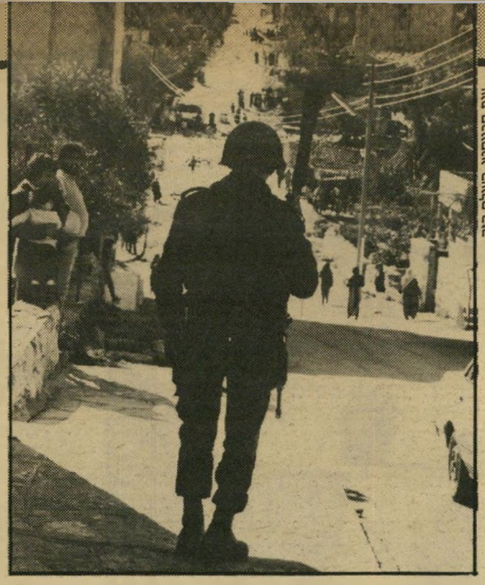

צה"ל

דה־גרוט, הוגה־הדיעות ההולנדי, כתב את יצירתו המונומנטלית חוק המילחמה והשלום בראשית המאה ה־17), לא נולד מתוך נימוקים מוסריים בלבד. הוא נבע גם מן ההגיון הצבאי הטהור.

כל צבא מבוסס על מישמעת. בלא מישמעת, אין צבא. יכולות להיות תפיסות שונות של מישמעת. הלוחמה של סוף המאה ה־20 בוודאי מחייבת מישמעת שונה מן הלוחמה של המאה ה־18, כאשר גושים של חיילים פסעו, סכם אל סכם, שורה אחרי שורה, לעבר הרובים והתותחים של האוייב.

אך המישמעת — בכל צורה שהיא — היא חיונית.

מישמעת והפקרות הן דבר והיפוכו.

אין הצבא יכול לשמור על מישמעת, כאשר החיילים שולחים את ידם, למשל, בביזה. אף רפאל איתן, חונן פושעי־המילחמה, סטיפק לפלאגנות את הרחפור בשעת הטבח בצברה ושאתילה, פעל נמרצות כדי למנוע ביזה.

הוא הדין לגבי כל הפקרות צבאית אחרת: רצח־שבויים, אונס נשים, התעללות באזרחים, ברוטאליות מכל סוג, הריגת אזרחים, הכאת אנשים ושבירת עצמותיהם.

מצביא טוב יודע שעליו להחניק באיבן תופעות כאלה — הארורות לפתח כל צבא — שמא יתגברו ויהרסו את הצבא מבפנים. כשהן אוחזות בגוף הצבאי, הן פושטות לכל עבר, כמו סרטן.

אילו היה יצחק רבין אדם קורא־ספרים, יכול היה לקרוא זאת בספריהם של גדולי המחשבה הצבאית של המאות האחרונות, ואף בימי קדם. יהושע בן־נון, שלא היסס לבצע רצח־עם, הורה להוציא להורג את עכן בן־כרמי, ששלח את ידו בביזה בירימו.

הוא לא היה זקוק לצו אלוהי. כמצביא גדול הבין יהושע שאם יפתח את הפתח הקטן ביותר להפקרות, תיהרס המישמעת של צבאו והוא יהיה נדון לאבדון. ואכן, ההיסטוריון התנ"כי מקפיד לספר שפרשת עכן נחשפה אחרי שצבא־ישראל נחל תבוסה ממארת בידי אנשי־העי.

מי שמכנים עתה את הריקבון הזה לצה"ל מבין את התבוסה של מחר.

● צבא כיבוש לישראל

קשה לסכם כיום — ולוא חלקית — את הנזק הנורא שנגרם לצה"ל בשלושת החודשים האחרונים.

אולי מוטב להתחיל בספירה לפני 20 שנה.

עד 1967 ניצח צה"ל בכל המילחמות ובכל המערכות. האם מיקרה הוא שמאז, החל ביום השביעי של המילחמה ההיא, היום הראשון של הכיבוש, לא ניצח צה"ל אף במילחמה אחת?

מילחמת־ההתשה היתה כישלון צבאי, והסתיימה במיקרה הטוב ביותר בתיקו.

מילחמת יום־הכיפורים החלה בתבוסה הצבאית הגדולה ביותר שנחל צה"ל מעודו. לאחר מכן תוקנו הדברים בשדה־הקרב, אולם המילחמה הסתיימה במפלה. חיילי צה"ל אמנם עמדו מעבר לתעלה, אך כוחות־הירייב נשארו בלתי־מנוצחים על אדמת־סיני, ממיזרח־לתעלה. המאזן המדיני נטה, כתוצאה מכך, לרעת ישראל.

מילחמת־הלבנון היתה ביזיון סוטאלי — לא רק מדיני, אלא גם צבאי. אף יעד צבאי אחד לא הושג בזמן, וחלק מן היעדים לא הושגו כלל. די בהזכרת השם סולטאן־יעקוב.

האם אך מיקרה הוא שבל זה קרה בשעה שצה"ל הפך צבא־כיבוש, בשעה שקציניו צה"ל קיבלו על עצמם תפקידים של שיטור, שיפוט וכליאה במישטר קולוניאלי מובהק? או שמא ששם הריקבון ממורמת־המוגלה, ששמה כיבוש, לאברים אחרים?

אבל עד דצמבר 1987 התקדם תהליך זה לאיטו, והיה בלתי־נראה. עכשיו זה קורה במהירות מסחררת, ואפשר לעקוב אחרי הדברים ממש מיום ליום.

אפשר לשמוע את הדברים שאומרים קציניס, ולא־אחת הם מזועזעים. כך אמר השבוע קצין בכיר כי מה שקורה עכשיו בשטחים הכבושים „מחשל" את צה"ל:

כאשר קציניס מופיעים על המירקע ומשקרים במצח נחושה (ובצורה שכל מאזין אינטליגנטי יכול להסיק מסקנה זו בביטחה): כאשר הודעות צבאיות רישמיות כוזבות בעליל, ואין עוד עיתונאי בעולם המאמין להן בלי בדיקה; כאשר בזה אחר זה מחוסלים נכסים שנרכשו במאמץ של עשרות־בשנים, כגון כבור, אמינות ויוקרה מיקצועית — כיצד לא נזעק?

● כך נקברת התהילה

אין מנוס מלדבר על הקצינים, אשר בידיהם מופקד הנכס הכביר הזה ששמו צה"ל.

כבר אמר עמוס קינן: אלה הם בכירי לוחמינו, אנשים שהיכרנו וכיבדנו אותם. לא קלגסים שכירים, שהבאנו מחו"ל. לא מפקדי־שכירים מימי־הביניים. גיבור אנטבה. ארם שנודע במחאתו המוסרית במילחמת־הלבנון. קצינים מעולים. בני־ארם.

מה קורה להם?

מה קרה ליצחק רבין, ארם שאהבנו, המצביא המצטיין של מילחמת־ששת־הימים, הארם שקרא בהרי־הצופים את הנאום שהפך מיסמך אנושי, האיש שסימל בעינינו את מיטב התכונות של הצבר החדש?

מכל קורבנות ההתעללות בשטחים הכבושים, הם הקורבנות הראשונים.

איני רוצה לדבר על האלופים ותת־האלופים, הפושטים את מדיהם, הפותחים למחרת את פיהם ומתגלים ככסילים גמורים, ואף גרוע מזה — כקאריקטורות של יונקרים פרוסיים.

אני מדבר על הטובים, הנבונים, המוסריים — מה קורה להם?

אני רואה אותם מצטלמים במיצערי־כיבוש במחנות־פליטים, כמו אימפרטורים רומאיים אחרי כיבוש גאליה או בריטניה. האינם חשים שזוהי קאריקטורה עגומה־עגומה של התצלום המפורסם של משה דיין בהיכנסו לעיר העתיקה?

אני רואה „תערוכה" מפחידה של כלי־הנשק שבידי האוייב, וקצין צה"ל מסביר את חומרתם: רוגטקות, ג'ולות, אבנים, אולר.

האם אין אנשים אלה מתביישים מול פני הלוחמים שעמדו בתופת של המעוזים ביום־כיפור, מול לוחמי המיתילה של מילחמת־סיני, לוחמי הקסטל ונגבה ומישלטי־הצומת במילחמת־העצמאות?

כבר אמרנו: מילחמה זו בנערים ובנשים לא תביא זרי־דפנה לאיש. יחד עם גופות הנערים, הנקברים בחשכת־לילה, נקברת תהילתם של כל המפקדים המעורבים במערכה זו. איש מהם לא יינצל. אם וכאשר תסתיים ההתקוממות, יצטרך צה"ל להריח את כולם, עד האחרון שבהם, כדי לנסות לשקם את עצמו.

המנצח של הדיישה, המצביא של ג'באליה, כובש קבאטיה, הם ומפקדיהם — כולם ייעלמו.

● חפקידו של הרמטכ"ל

אל אותי קצין בכיר: „וכי מה רצית שנעשה? אנחנו חיילים: אנחנו ממלאים פקודות! את המדיניות קובע הדרג המדיני.

„האם רצית שנסרב למלא פקודה? זה גובל בפוטש צבאי! האם איש כמוך יכול לדגול בזה?"

ברגע הראשון נשארתי בלי מענה. לא במיקרה ירוע קצין זה בפי־קחותו.

אולם הצנת־הדברים אינה נכונה.

כאשר ניתנת לצה"ל פקודה שהיא בלתי־חוקית בעליל, חייב הרמטכ"ל לסרב למלאה. ואם סירובו אינו מתקבל, הוא חייב להתפטר.

כאשר ניתנת לצה"ל פקודה בלתי־אפשרית בעליל, אשר מילוייה יביא להרס הצבא, על הרמטכ"ל להתייצב לפני הממשלה ולאמור זאת בפה מלא, כאיש־מיקצוע המשמש ביועץ הצבאי העליון של הממשלה.

עד כה לא היתה אף דוגמה אחת בתולדות ישראל שבה התעלמה הממשלה מעצתו הצבאית המוסמכת של הרמטכ"ל. של כל רמטכ"ל.

כאשר החלה ההתקוממות, היה רב־אלוף דן שומרון חייב להגיד לממשלה: אי־אפשר לרכא התקוממות כזאת באמצעים צבאיים. אם ננסה, יביא הדבר לתוצאות מחרידות. צה"ל אינו יכול לעמוד במשימה זו, מבלי להיהרס. אם ינסה, תיפגע ללא־תקנה יכולתו למלא את המשימה שלמענה הוא קיים: להגן על המרינה.

אילו אמר זאת הרמטכ"ל, היתה דעתו מתקבלת. והממשלה היתה ניגשת, באיי־רצון אך מכורח המציאות, לחיפוש פיתרונות מדיניים.

רב־אלוף דן שומרון לא אמר זאת. ואלופי המטה והפיקודים לא האיצו בו (עד כמה שידוע) לקום ולהגיד זאת לממשלה.

זהו מחדל היסטורי.

תחת זאת קיבל המטה מפי יצחק רבין את הסיסמה האידיוטית ביותר של המאה ה־20: „נוכיח להם שהם לא ישיגו שום דבר בכוח!"

התקוממות של עם משיגה תמיד תוצאות. כלל לא יתכן אחרת. האינתיפאדה הפלסטינית כבר צברה הישגים עצומים. ביקורו הבהול של ג'ורג' שולץ בארץ הוא רק הבולט ביותר, אך רחוק מלהיות החשוב ביותר.

אני סבור כי רב־אלוף דן שומרון קיפח את זכותו להנהיג את צה"ל. מוטב שיפשוט את מדיו. ולא הוא לבדו, אלא כל מי שנושא באחריות לכך שההתקוממות בשטחים הכפופים לצה"ל באה להשתמש באמצעים שנגקטו, וכל מי שקיבל את הפקודות והעביר אותן — הפקודות המפורשות והאילמות.

אין מקומם בצה"ל.

צה"ל זקוק להנהגה חרשה לגמרי, הנהגה שתדכא בידי־ברזל (כאן יש מקום למושג זה) את ההפקרות והסאדיזם, תגדע את האברים הנגועים ותתחיל, סוף־סוף, לשקם את צה"ל מן היסוד, כדי שיחזור להיות צה"ל שלנו, צה"ל של מדינת־ישראל, צה"ל של ימי תיפארתו — מבחינה מוסרית ומיקצועית כאחת.

● אוי לשותקים!

אני כותב את הדברים בכאב עמוק.

אבל אני משוכנע שאני מדבר בשם מיטב הקצינים והחיילים המשרתים כעת בצה"ל, שליבם שותת־דם, אף שאינם יכולים להתבטא.

אני משוכנע כי אני מבטא מחשבות המכרסמות בליבם של אלפים ורבבות ממיטב הלוחמים בכל התקופות, מ־1948 והלאה.

מי ששותק בעת בזאת הוא שותף לפשעים. לכל הפשעים, ובראש וראשונה לפשע כלפי צה"ל.